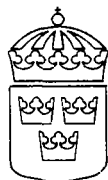

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU2 Ledighet, arbetstid och semester

1989/90
AU2

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett tjugotal motioner från den allmänna motionstiden om rätten till ledighet samt olika frågor rörande arbetstid och semester. Bl.a. begärs översyn av ledighetslagarna samt rätt till ledighet för nya ändamål. Motioner om arbetstiden berör dels önskemål om ökad flexibilitet, dels minskning av arbetsdagen till sex timmar, bl.a. inom vårdsektorn. Vidare begärs en översyn av semesterlagen, en allmän semesterlönefond samt en semesterreform för Sveriges animalieproducenter. Samtliga motioner avstyrks av utskottet främst med hänvisning till regeringskansliets beredning av de berörda frågorna. Semesterkommittén avlämnade i slutet av år 1988 betänkandet (SOU 1988:54) Om semester och arbetstidskommittén avlämnade under sommaren 1989 betänkandet (SOU 1989:53) Arbetstid och välfärd. Betänkandena kommer att remissbehandlas.

Till utskottets betänkande har fogats nio reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

1988/89:Jo214 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lösning av semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen.

1988/89:A276 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetstider.

1988/89:A282 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sänkt arbetstid.

1988/89:A285 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående arbetstidsreform.

1988/89:A701 av Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt arbetstidskommittén att belysa hur utökade möjligheter att träffa individuella avtal om arbetstidens längd och förläggning skall kunna åstadkommas.

1989/90:AU2

1988/89:A703 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående semesterersättning vid ofrivillig arbetslöshet.

1988/89:A706 av Gudrun Norberg (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kostnadsfördelningen av semesterlön vid frånvaro.

1988/89:A707 av Lars-Ove Hagberg m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen tillsätter en snabbutredning med uppgift att inrätta en allmän semesterlönefond.

1988/89:A708 av Bengt Kronblad m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rätt till ledighet för föreningsarbete relaterad till socialtjänsten.

1988/89:A709 av Bengt Kronblad m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetstagares rätt till högst tio dagars ledighet per barn och år för att bidra med egen arbetsinsats i föräldrakooperativa daghem.

1988/89:A710 av Kjell Nordström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en laglig möjlighet att pröva annat arbete med bibehållna anställningsformer.

1988/89:A711 av Axel Andersson och Stig Gustafsson (båda s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en lagändring som jämställer föreningsarbete inom boendet med facklig och politisk verksamhet vad gäller rätten till ledighet från arbetet.

1988/89:A713 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rätten till tjänstledighet för svenskt katastrofarbete.

1988/89:A714 av Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt till ledighet från arbetet för funktionärer inom handikappreformen.

1988/89:A722 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om utvecklings- och försöksverksamhet med förkortad arbetstid för vårdpersonal.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So225.

1988/89:A726 av Rune Backlund m.fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av en översyn av ledighetslagarna.

1988/89:A728 av Lars Ahlström och Göran Engström (m, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av semesterlagen.

1988/89:A738 av Charlotte Branting m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av studieledighetslagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:A746 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en plan för minskning av arbetsdagen till sex timmar,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till begränsning av flexibla och konjunkturpassade arbetstider,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till begränsning av övertiden till högst 50 timmar per år.

1988/89:A749 av Anna Horn af Rantzien m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ett lagförslag om lagfäst rätt för arbetstagare att minska sin arbetstid till 30 eller 20 timmars arbetsvecka, enligt vad som anförts i motionen.

1988/89:A750 av Rune Thorén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målet att en sextimmars arbetsdag skall vara genomförd för alla senast år 2010.

1988/89:A751 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lagstiftning och om genomförande av den sjätte semesterveckan.

1988/89:A752 av Anita Stenberg och Ragnhild Pohanka (båda mp) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna att anhörig ges lagstadgad rätt till förkortad arbetstid för vård av anhörig.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So396.

1988/89:A753 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetstidslagstiftningen,

34. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av ledighetslagarna i enlighet med vad som i motionen anförts.

Det finns ett antal lagar om rätt till ledighet från arbetet. Därutöver kan finnas kollektivavtal som kompletterar eller ersätter lagreglerna. I det följande görs en summarisk redovisning av ledighetslagarna inkl. semesterlagen.

Lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning. Villkoret är att arbetstagaren varit anställd hos arbetsgivaren de senaste sex månaderna eller tolv månader under de senaste två åren samt att studierna har en planmässig uppläggning. Arbetstagaren avgör i princip själv när han eller hon skall ta ledigt, men arbetsgivaren har rätt att skjuta upp en begärd ledighet. Utbildningens längd begränsas inte i lagen.

Semesterlagen (1977:480). Lagen ger arbetstagarna rätt till 25 semesterdagar under semesteråret. Detta löper fr.o.m. den 1 april ett år och t.o.m. den 31 mars påföljande år. Rätten till ledighet behöver inte ha tjänats in i förväg, men för att få ut semesterlön måste arbetstagaren ha tjänat in sådan lön före semesteråret, det s.k. intjänandeåret. Lagens regler innebär alltså att man kan få semesterledighet utan semesterlön.

Semesterlönen uppgår till 12 % av den lön som arbetstagaren har uppburit under intjänandeåret. Semesterlönegrundande frånvaro gäller bl.a. sjukfrånvaro, föräldraledighet, ledighet för närståendevård, ledighet för utbildning och ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare.

Lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m.m. Arbetstagaren har rätt till hel ledighet tills barnet har uppnått ett och ett halvt års ålder och rätt att förkorta sin arbetstid till tre fjärdedels tid tills barnet har uppnått åtta års ålder eller avslutat det första skolarbetet. Fr.o.m. den 1 juli 1989 får ledigheten delas upp på högst tre perioder per kalenderår. När arbetstagaren återgår till arbetet behöver han eller hon inte acceptera annan omplacering till följd av ledigheten än sådan som ligger inom ramen för anställningsavtalet. Det kan i detta sammanhang erinras om att föräldraförsäkringen är under etappvis utbyggnad. År 1991, då försäkringen är fullt utbyggd, kommer föräldrapening vid barns födelse att utges under 18 månader sammanlagt för föräldrarna med belopp motsvarande förälderns sjukpenning.

Lagen (1979:1184) om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag inom skolan. Sådan ledighet förutsätter att arbetstagaren tillhör en ideell förening som åtagit sig att på uppdrag av en kommun medverka i skola eller fritidsverksamhet. Arbetstagaren får vara ledig högst 90 arbetstimmar per kalenderår.

Lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning. 1972 års svenskundervisningslag ersattes år 1986 av en lag som ger invandrare rätt att vara ledig från sin anställning för att delta i grundläggande undervisning i svenska. Undervisningen kan beräknas omfatta ca 500 timmar.

Lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård. Denna lag som trädde i kraft den 1 juli 1989 innebär rätt till ersättning och ledighet i samband med att en svårt sjuk person vårdas av en närstående. Ersättning och ledighet gäller högst 30 dagar sammanlagt för varje person som vårdas. Arbetstagaren kan ha hel ledighet eller förkorta arbetstiden till hälften eller till tre fjärdedelar, varvid ersättning i form av sjukpenning utgår i förhållande till ledigheten.

Utöver nu nämnda lagar finns bestämmelser om ledighet i annan lagstiftning. Enligt förtroendemannalagen (1974:358) har facklig förtroendemannan rätt till den ledighet som erfordras för det fackliga uppdraget. Medbestämmandelagen (1976:580) ger rätt till skälig ledighet för deltagande i förhandlingar. I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelse om ledighet för skyddsombud. Vidare ger anställnings-skyddslagen (1982:80) uppsagd arbetstagare rätt till skälig ledighet för att söka arbete.

Ledighet för värnpliktstjänstgöring och för offentliga uppdrag är reglerade genom annan lagstiftning. Vid sidan av den lagfästa rätten till ledighet finns det förordningar och avtal som tar upp hithörande frågor.

Individens ledighet motsvaras av frånvaro på arbetsplatsen. Enligt arbetskraftsundersökningarna, där frånvaro från arbete mäts som frånvaro under hela och under del av mätveckan, var under år 1988 drygt en miljon personer frånvarande från arbetet. Tabell 1 visar att semester är den vanligaste frånvarorsaken; 9 % av de sysselsatta var frånvarande på grund av semester under en normal vecka medan 7 % var frånvarande på grund av sjukdom. Frånvaron för föräldraledighet uppgick genomsnittligt till 3 % av de sysselsatta, varvid männens frånvaro uppgick till 1 % och kvinnornas till 5 %. Enligt arbetstidskommitténs betänkande, Arbetstid och välfärd, är det helt klart att frånvaron i Sverige är den högsta i den industrialiserade västvärlden.

Tabell 1. Frånvaro från arbetet år 1988 under hela eller del av mätveckan fördelad efter kön och frånvarorsak (exkl. fri-vecka/fridagar på grund av arbetstidens förläggning). Årsmedeltal

Frånvarorsaker	Båda könen (1 000-tal och procent av sysselsatta)	Män	Kvinnor
Sjukdom	329 (7 %)	149 (7 %)	180 (9 %)
Semester	402 (9 %)	207 (9 %)	194 (9 %)
Värnplikt	18 (0 %)	18 (1 %)	0 (0 %)
Vård av barn	137 (3 %)	22 (1 %)	115 (5 %)
Studier	49 (1 %)	18 (1 %)	31 (1 %)
Annan t.j. ledighet	40 (1 %)	20 (1 %)	20 (1 %)
Arbetsmarknadsskäl	36 (1 %)	20 (1 %)	17 (1 %)
Övriga orsaker	9 (0 %)	6 (0 %)	3 (0 %)
Summa	1 020 (23 %)	460 (20 %)	560 (27 %)

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningar.

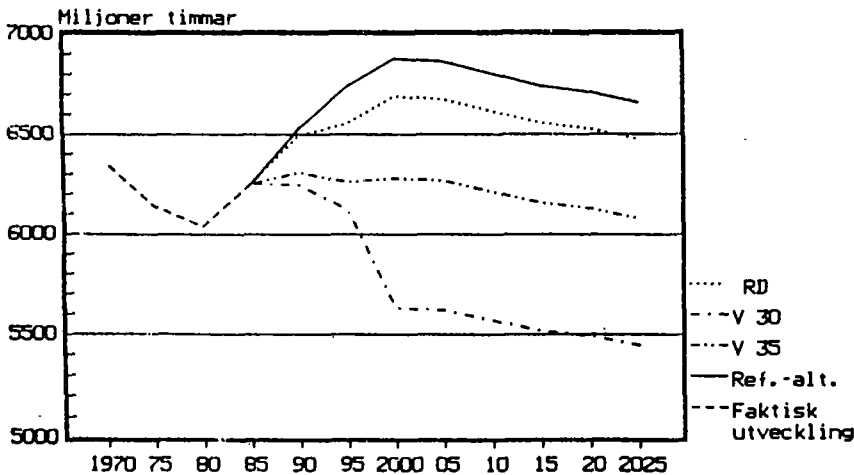
Regeringen beslutade i maj 1987 att tillsätta en kommitté med uppdrag att analysera konsekvenser av olika arbetstidsreformer och förändrade arbetstidsmönster. Arbetstidskommittén avslutade sitt arbete under sommaren 1989 och lade fram betänkandet (SOU 1989:53) Arbetstid och välfärd.

I det följande redovisas vissa huvuddrag i betänkandet.

Sedan 1930-talet har arbetsutbudet i timmar räknat minskat kontinuerligt fram till början av 1980-talet. Då skedde ett trendbrott genom att arbetstiderna började öka både per individ och totalt. Kommitténs beräkningar pekar på att det sammanlagda arbetsutbudet under 1990-talet kan öka med omkring 5 %. I början på nästa sekel väntas arbetsutbudet åter minska men i måttlig takt.

Kommittén har gjort beräkningar av vilka effekter sex olika arbetstidsreformer skulle få på arbetsutbudet: 35 timmars arbetsvecka (V 35), 30 timmars arbetsvecka (V 30), sex veckors semester, sju veckors semester, 18 månaders föräldraförsäkring samt sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar. I figuren nedan redovisas beräkningar av arbetsutbudet i några olika alternativ.

Figur 1. Totalt antal utförda arbetstimmar enligt nationalräkenskaper-
na samt beräkningar för åren 1990– 2025

Den i regeringsförklaringen år 1988 utlovade sjätte semesterveckan och förlängningen av föräldraförsäkringen (RD i figur 1) betyder sammantaget 2,5– 3,0 procent lägre arbetsutbud i förhållande till referensalternativet, dvs. under förutsättning att inga arbetstidsreformer genomförs.

Arbetstidsreformer kommer enligt utredningen att ställa stora krav på arbetsmarknadens anpassningsförmåga och på utbildningssystemet. Vidare anser kommittén att de tendenser till urbanisering som finns i ekonomin förstärks när arbetstiden förkortas.

Kommittén gör olika antaganden beträffande produktivitetseffekter, kapitalutnyttjande, driftsmönster, tillväxten i ekonomin m.m. Med de antaganden som gjorts kan enligt kommittén bruttonationalprodukten beräknas bli 13 % lägre år 2010 om 35-timmarsveckan genomförs jämfört med utfallet om inga arbetstidsförkortningar görs.

Kommittén behandlar vidare frågor om konsumtionseffekter vid de olika alternativen, de offentliga tjänsterna, skattekvoten, värdering av fritiden, sociala konsekvenser, förändring av arbetsorganisationen, barnfamiljerna, barnomsorgen, skolan, tidsanvändningen och vilka krav som skall ställas på arbetstidspolitiken.

Kommitténs slutsatser är att inga arbetstidsreformer kan komma i fråga före mitten av 1990-talet, utöver vad som i regeringsförklaringen år 1988 redan utlovats beträffande föräldraförsäkring och semester. Vilka produktivitetsförbättringar som kan åstadkommas under denna period blir avgörande för om arbetstidsförkortningar kan genomföras under resterande period fram till sekelskiftet.

Kommittén anser också att man bör pröva den samlade årsarbetstiden som ny norm för heltidsarbete. Fördelar med en sådan norm är bl.a. att den skulle ge möjlighet till flexibla lösningar och ökad valfrihet för löntagarna. I detta sammanhang diskuteras möjligheten att slå samman arbetstidslagen och semesterlagen till en allmän lag om årsarbetstid.

Till betänkandet har fogats reservationer och särskilda yttranden.

Arbetstidskommitténs betänkande kommer under hösten att skickas ut på remiss.

Förkortad arbetstid för vårdpersonal

Yrkanden om förkortad arbetstid för hemtjänstens personal och/eller för all personal inom vården har under föregående riksmöte behandlats av socialutskottet. I sitt betänkande 1988/89:SoU6 med anledning av proposition 1987/88:176 anför socialutskottet att frågor om arbetstidens längd och förläggning i första hand är en fråga som arbetsmarknadens parter har att besluta om. Efter en hänvisning till arbetstidskommitténs arbete tillfogar socialutskottet

att det inte bara är vårdpersonal utan också många andra grupper som måste anses ha berättigade önskemål och krav när det gäller en förkortning av arbetstiden. En allmän förkortning av arbetstiden inom vårdsektorn kan visserligen i någon utsträckning förväntas medföra att flera människor söker sig till vårdområdet, men samtidigt minskar det totala antalet arbetade timmar. Nya vårdtimmar måste täckas genom ytterligare nyrekryteringar. En förbättrad personalpolitik och en förbättring av arbetsvillkoren i övrigt är enligt utskottet minst lika viktiga åtgärder för att vården skall få behålla sin personal.

Socialutskottet framhåller slutligen att arbetsförhållanden och arbetsmiljö måste ha en sådan utformning att människor kan arbeta heltid utan att riskera att bli utslitna i förtid.

Riksdagen följde socialutskottets mening (rskr. 1988/89:55).

Frågan om försöksverksamhet med förkortad arbetstid inom vården har under våren 1989 varit föremål för interpellationsdebatt vid Landstingsförbundets kongress.

Bakgrunden var bl.a. att Kiruna kommun den 1 februari 1989 infört sex timmars arbetsdag med heltidslön för vårdbiträdespersonalen inom hemtjänsten.

Landstingsförbundets ståndpunkt vid kongressen, redovisad av dess ordförande, utmynnade i att försök med förkortad arbetstid med bibehållen lön för närvarande förefaller mindre meningsfulla. I interpellationssvaret anfördes att skälen till att Landstingsförbundets förhandlingsdelegation rekommenderat landstingen att inte påbörja försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag framför allt är följande:

- En generell arbetstidsförkortning skulle teoretiskt innebära kostnadsökningar på ca 30 %.
- Arbetskraften kommer inte att räcka till.
- Det skulle bli svårt att dra generella slutsatser om en "lyckad" försöksverksamhet.

Vidare framhöll ordföranden att Landstingsförbundet aktivt stöder landstingen i deras utvecklingsarbete kring arbetstidens förläggning, individuella scheman, flexibel arbetstid etc.

Utredningen "Om semester" m.m.

I augusti 1985 beslutade regeringen att tillsätta en kommitté för översyn av semestervillkoren. Kommitténs huvudsakliga uppgift har varit att kartlägga semesterförmånernas variationer mellan olika arbetstagargrupper samt överväga en utjämning genom lagstiftning. Semesterkommittén avslutade sitt arbete i slutet av år 1988 och lade fram betänkandet (SOU 1988:54) Om semester. I betänkandet redovisas underlag för vissa ändringar i semesterlagen; däremot avstår kommittén från att lägga fram förslag.

Kommittén har i betänkandet behandlat frågan om ett generellt system för ledigheter, semesterns längd, semestersparande, inflytande över semesterns förläggning, semesterlagens utformning, rätt till semesterledighet, beräkning av semesterledighet och semesterlönegrundande frånvaro samt utfört vissa kostnadsberäkningar.

Kommittén har bedömt att ledighetslagarna täcker områden som skiljer sig betydligt åt och att ledigheterna sinsemellan är mycket olika. Kommittén har därför inte funnit det möjligt att sammanföra befintliga ledighetsregler till ett generellt system och inte heller bedömt att det finns förutsättningar för att inrätta en gemensam semesterlönefond.

Semesterlagen har kritiserats för att vara krånglig och svår att tillämpa. Kommittén förordar dock inga genomgripande ändringar av semesterlagen med hänvisning till att många tillämpningsproblem numera synes ha övervunnits. Beträffande vissa frågor finns dock överväganden om ändringar.

Till betänkandet har fogats särskilda yttranden.

Semesterkommitténs betänkande kommer att skickas ut på remiss tillsammans med arbetstidskommitténs betänkande.

Enligt regeringens utfästelse i regeringsförklaringen den 4 oktober 1988 lagstiftas under valperioden om en sjätte semestervecka. Reformen genomförs stegvis.

I en promemoria Den sjätte semesterveckan, upprättad inom arbetsmarknadsdepartementet i september 1989, föreslås att den lagstadgade rätten till semester förlängs till sex veckor.

Förslaget i promemorian innebär att alla arbetstagare får rätt till sex veckors semester. Genomförandet planeras ske i tre etapper. Den första etappen omfattar två dagar, vilka kan tas ut under det semesterår som börjar år 1991. Intjänandeåret för detta semesterår löper mellan den 1 april 1990 och den 31 mars 1991. De övriga etapperna omfattar två resp. en dag för de närmast följande semesteråren. I anslutning till den allmänna semesterreformen föreslås också en ändring i lagen om förlängd semester för vissa arbetstagare i radiologiskt arbete. Ändringen innebär en successiv avveckling av rätten till längre semester enligt denna lag.

Regeringskansliets beredningsarbete beträffande frågorna i promemorian innebär att en proposition är planerad till slutet av år 1989.

Utskottet

Översyn av ledighetslagstiftningen

I tre motioner begärs en *översyn av ledighetslagstiftningen*.

Sonja Rembo m.fl. (m) anför i motion A753 att ledighetslagarna utan tvivel var för sig varit motiverade och haft stor betydelse för de anställda. De har dock fört med sig problem genom en hög frånvarofrekvens, vilken innebär en kraftigt ökad belastning på såväl samhället som företagen. Existerande ledighetsformer bör vägas mot andra berättigade krav på ledighet, varvid ledighet för vård av barn bör prioriteras. Särskild hänsyn måste tas till de förhållanden som råder i mindre företag.

I motion A726 av Rune Backlund m.fl. (c, m, fp) framhålls att ledighetslagarna har blivit mycket svårhanterliga för den enskilde arbetsgivaren. Detta gäller inte minst i mindre företag som har små administrativa resurser. Lagarna bör därför ses över och bl.a. anpassas till de mindre företagens situation.

Charlotte Branting (fp) begär i motion A738 en översyn av studieledighetslagen. Bl.a. från småföretagarhåll har det påpekats att ledighetslagarna är alltför vidlyftiga. Studieleighetslagen leder till tjänstledighet för personer som inte tänker återvända till sitt arbete. Resultatet blir de oändliga vikariatskedjor som i dag finns framför allt inom den offentliga sektorn. Tillika bör det klart framgå av lagen vid vilken typ av studier den kan anses tillämplig.

Utskottet behandlade likartade yrkanden om översyn av ledighetslagstiftningen i sitt betänkande AU 1987/88:20. Utskottet vidhåller sin då uttalade uppfattning att man är positiv till en lagteknisk översyn av ledighetslagarna. Beträffande de små företagens problem konstaterar utskottet nu liksom tidigare att en anpassning av ledighetslagarna till de mindre företagen kan vara till nackdel för deras möjligheter att rekrytera och behålla arbetskraft. Utskottet utgår emellertid ifrån att vid det omfattande beredningsarbete som nu sker inom regeringskansliet beträffande arbetstider och semester även de små företagens situation kommer att beaktas. Med hänsyn till att de två områden som betyder mest för utbudet av arbetstimmar — arbetstiden och semestern — är föremål för analys inom regeringskansliet finner utskottet inte skäl att nu ompröva målsättningen och intresseavvägningen av de här upptagna ledighetslagarna. Utskottet avstyrker därför motionerna A726 (c. m, fp), A738 (fp) och A753 (m) i tillämplig del.

Nya ledighetsformer

I flera motioner föreslås *ledighet för föreningsarbete* av olika slag.

I motion A708 av Bengt Kronblad m.fl. (s) anförs att ett ökat föreningsengagemang är särskilt önskvärt när det gäller socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt omsorger om psykiskt utvecklingsstörda. Erfarenheten har dock visat att de flesta föreningsmedlemmarna inte kan delta i verksamheten under arbetstid. Arbetstagare bör därför ha rätt till ledighet från sin anställning för sådan verksamhet under högst tio dagar per år.

Samma motionärer begär i motion A709 rätt till ledighet för arbete i föräldrakooperativt daghem. Motionärerna anför att kravet på arbetsplikt vid föreningsdrivna daghem gör det omöjligt för många föräldrar att välja den kooperativa formen. Med hänsyn till att engagerade föräldrar tillför ytterligare kvaliteter till en väl fungerande barnomsorg begärs rätt till ledighet om högst tio dagar per barn och år för att föräldrar skall kunna bidra med egen arbetsinsats i föräldrakooperativa daghem.

Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s) begär i motion A714 ledighet från arbetet för funktionärer inom handikapprörelsen. Motionärerna anför att samhällsutvecklingen har gett handikapporganisationerna allt fler uppgifter som måste utföras på dagtid. Funktionsuppdrag inom handikapprörelsen förutsätter goda möjligheter att få ledigt från arbetet.

I motion A711 av Axel Andersson och Stig Gustafsson (båda s) yrkas på lagändring som jämställer föreningsarbete inom boendet med facklig och politisk verksamhet vad gäller rätten till ledighet från arbetet. Genom att de boende engagerar sig i sin närmiljö och i samhällsarbete får vi bättre bostadsområden både i fysisk och social mening. Motionärerna framhåller att om hyresgäströrelsen skall kunna fylla sin roll i detta samhällsarbete, måste de förtroendevalda ha rätt att delta i den verksamhet som äger rum även under ordinarie arbetstid.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om arbetstidsutredningens ovan beskrivna uppdrag i riktning mot ökad flexibilitet i arbetstiderna. Den vidare beredningen av dessa frågor blir utslagsgivande. Utskottet är för sin del inte berett att förorda en utvidgning av rätten till ledighet. Motionerna A708 (s), A709 (s), A711 (s) och A714 (s) avstyrks därför.

I motion A710 av Kjell Nordström m.fl. (s) begärs *ledighet för att pröva nytt arbete* med bibehållna anställningsformer. Inom vissa avtalsområden — främst inom den offentliga sektorn — finns avtal som ger den enskilde löntagaren möjlighet att pröva annat arbete med bibehållen anställning. Enligt motionärerna bör en lag införas för att ge alla löntagare möjlighet att pröva nytt arbete utan att riskera att inte få tillbaka den gamla anställningen.

Utskottets principiella utgångspunkt är att det ankommer på arbetstagarna och de fackliga organisationerna att ta upp frågor av den arten som anges i motionen. Det kan i detta sammanhang erinras om att semesterkommittén beträffande semestersparande har anfört att arbetstagaren kan använda en längre tids ledighet inte enbart till rekreation utan t.ex. även till studier eller för att pröva ett nytt arbete. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion A710.

Elver Jonsson m.fl. (fp) föreslår i motion A713 att regeringen får i uppdrag att lägga fram förslag angående rätt till *tjänstledighet för medverkan i det svenska katastrofbiståndet*. Motionärerna framhåller att frivilligorganisationer som Röda korset m.fl. har organiserade personalgrupper som snabbt kan rycka in vid katastrofinsatser. Eftersom insatserna oftast är korttidsuppdrag kan man inte begära att de personer som skall anlitas måste säga upp sina anställningar. Staten har gjort långtgående medgivanden beträffande tjänstledighet för biståndsarbete, medan möjligheterna på andra delar av arbetsmarknaden begränsas till olika rekommendationer om tjänstledighet. Enligt motionärerna bör hela arbetsmarknaden omfattas av samma regler när det gäller möjligheterna till tjänstledighet.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande yrkanden, senast i betänkandet AU 1987/88:20. Utskottet har därvid ansett att det med hänvisning till de möjligheter som redan i dag föreligger till tjänstledighet vid biståndsverksamhet av olika slag inte varit påkallat att införa en lagstadgad rätt till ledighet för tjänstgöring inom katastrofbiståndet. Utskottet har inte ändrat uppfattning, varför motionen avstyrks.

I motionerna A285 och A753 pekar Sonja Rembo m.fl. (m) på behovet av en arbetstidsreform. Dagens arbetstider tillgodoser inte människors önskemål. Arbetstidsuttaget är klart sektors- och könsuppdelat. Den mansdominerade industrin tillämpar i stort sett samma arbetstidsförläggning som den alltid har gjort. Inom de kvinnligt dominerade sektorerna såsom handel, vård och omsorg differentieras arbetstiderna med hänsyn till att de flesta tjänsterna måste vara tillgängliga dygnet runt. I framtiden torde det finnas ett avsevärt behov av en individuell planering av arbetstiden med hänsyn till familjeförhållanden, ideellt arbete, studier etc. Inom produktionen kommer i ökande utsträckning att finnas önskemål om ett varierat arbetstidsuttag. Arbetsmarknadens parter bör vara beredda att medge stor flexibilitet och individuella lösningar.

Ann-Cathrine Haglund och Elisabeth Fleetwood (båda m) begär i motion A701 att regeringen låter utreda hur man skulle kunna utöka möjligheterna att träffa individuella avtal om arbetstidens längd och förläggning. Motionärerna framhåller vikten av personliga valmöjligheter, då en och samma människa har olika tidsmässiga behov under skilda perioder i livet.

Centern tar i motion A276 upp frågan om arbetstidsförkortning. Det långsiktiga målet är att alla skall få möjlighet till 30 timmars arbetsvecka. Motionärerna anför att en förkortad arbetstid skulle öka möjligheterna till jämställdhet och leda till ytterligare sysselsättning. Främst bör arbetstidens längd diskuteras som en livskvalitetsfråga och inte endast som en arbetsmarknadsfråga. Centern understryker att en såväl förkortad som flexibel arbetstid är angelägen för många människor. Arbetstiderna skall kunna anpassas till olika familjers och individers behov. Det bör ske genom att arbetstidslagstiftning och avtal på arbetsmarknaden anpassas till en friare arbetstidsförläggning.

Vänsterpartiet kommunisterna begär i motion A746 en plan för minskning av arbetsdagen till sex timmar. Flexibla och konjunkturanpassade arbetsformer — vilka nu genomförs under storfinansens ledning — måste begränsas och en snabb utveckling mot sex timmars arbetsdag påbörjas. Motionärerna påpekar att en kortare arbetsdag ger föräldrar möjlighet att umgås med sina barn både under småbarnsåren och under tonåren. Kvinnorna skulle få möjligheter att delta i arbetslivet på lika villkor som männen. Fler arbetstillfällen skulle skapas. Med full lönekomensation till låg- och mellanlönegrupperna blir sextimmarsdagen ett viktigt fördelningspolitiskt instrument. Motionärerna begär vidare att övertiden begränsas till högst 50 timmar per år.

I motion A749 av Anna Horn af Rantzien m.fl. (mp) begärs att arbetstagare får lagfäst rätt att minska sin arbetstid till 30 eller 20 timmars arbetsvecka. Lönen skall därvid stå i proportion till heltidslönen. Enligt motionärerna leder förslaget till ökad valfrihet, större möjligheter att ta eget ansvar för barn och gamla, minskad stress, bättre hälsa och ett rikare liv på många områden.

I motion A282 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkas på en sänkning av normalarbetstiden till 30-timmarsvecka. Sänkt arbetstid är viktigare än en sjätte semestervecka, bl.a. av arbetsmiljöskäl. Inom sjukvård och hemtjänst bör sextimmarsdagen stimuleras genom att arbetsgivaravgifterna sänks med 25 %.

Rune Thorén (c) föreslår i motion A750 att målet om sex timmars arbetsdag för alla skall vara genomfört senast år 2010. Sjukfrånvaron som i dag är ett stort problem på våra arbetsplatser skulle minska. En generell arbetstidsförkortning skulle också vara en investering i kommande generationer. Enligt motionären är det viktigt att vi nu tar ställning för målet om sextimmarsdag senast år 2010.

Utskottet gör för sin del följande överväganden.

Arbetstidskommitténs betänkande (SOU 1989:53) Arbetstid och välfärd har presenterats ovan. Enligt utskottets uppfattning har kommittén sammanställt ett rikligt, informativt material och utrett konsekvenserna av olika arbetstidsreformer. Regeringskansliets remittering av arbetstids- och semesterkommitténs betänkanden till berörda remissorgan kan väntas ge ytterligare synpunkter på arbetstidsfrågorna.

De i motionerna upptagna frågorna är på olika sätt belysta i utredningens betänkande. Beslutsunderlaget på dessa områden kommer att öka väsentligt i samband med regeringens beredningsarbete. De i sammanhanget upptagna yrkandena i motionerna A276 (c), A282 (mp), A285 (m), A701 (m), A746 (vpk), A749 (mp), A750 (c) och A753 (m) bör med hänvisning till det anförda inte påkalla någon riksdagens åtgärd.

Kortare arbetstid för vård

I centerpartiets motion A722 pekas på behov av utvecklings- och försöksverksamhet med *förkortad arbetstid för vårdpersonal*. Personalomsättningen är stor inom vården och det krävs konstruktiva insatser för att lösa personalkrisen. Som exempel på offensiva insatser nämns schemaläggning för att tillgodose behovet av förkortad arbetstid för vårdpersonal.

Som har redovisats inledningsvis har socialutskottet behandlat likartade yrkanden under föregående riksmöte. Utskottet instämmer i socialutskottets uppfattning att frågor om arbetstidens längd och förläggning i första hand är en fråga som arbetsmarknadens parter har att besluta om. Utskottet avstyrker därmed motion A722.

I motion A752 av Anita Stenberg och Ragnhild Pohanka (båda mp) föreslås lagstadgad *rät till förkortad arbetstid för vård av anhörig*. Motiveringen som återfinns i motion 1988/89:So306 är att vårdbehovet ökar och att fler vårdare måste engageras. Därför krävs reformer av olika slag, bl.a. förkortad arbetstid.

Utskottet vill erinra om att fr.o.m. den 1 juli 1989 har en närstående som vårdar en svårt sjuk person i hemmet rätt till ersättning från sjukförsäkringen och rätt till ledighet från sin anställning under högst 30 dagar (prop. 1987/88:176, SoU 1988/89:SoU6, rskr: 55). Dagantalet räknas för den person som vårdas och ersättningen utgår med belopp motsvarande vårdarens sjukpenning. Beroende på hur lång tid av dagen som vården ges skall vårdaren kunna ta ut hel, halv eller fjärdedels ersättning och ledighet.

Med den nya lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård anser utskottet att sådana förhållanden, som motionärerna syftar till, nu har möjliggjorts, varför någon riksdagens åtgärd inte är påkallad. Motion A752 avstyrks därmed.

Semesterfrågor

I tre motioner begärs att *semesterlagen*, särskilt reglerna om semesterlönegrundande frånvaro, skall ses över.

I motion A728 av Lars Ahlström (m) och Göran Engström (c) begärs en översyn av semesterlagen. Eftersom semesterlagen berör nästan hela Sveriges befolkning är det enligt motionärerna högst otillfredsställande att den är svår att tillämpa. Det är därför nödvändigt att se över lagen i syfte att uppnå en förenkling. Vidare kan semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro få helt orimliga konsekvenser för det enskilda företaget, särskilt små företag. För kvinnodominerade branscher kan särskilda problem uppstå i samband med semesterlönegrundande föräldraledighet.

Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (båda s) föreslår i motion A703 att även ofrivillig arbetslöshet blir semesterlönegrundande. Det måste enligt motionärerna anses otillfredsställande att de som ofrivilligt drabbas av arbetslöshet avstängs från rätten till semesterersättning och därmed till möjligheten att få den rekreation och det miljöbyte som semestern innebär. För att lösa finansieringsfrågorna är det lämpligt att inrätta en riskfond.

Gudrun Norberg (fp) anser i motion A706 att en översyn bör göras beträffande kostnadsfördelningen av semesterlön vid frånvaro. Enligt den nuvarande lagstiftningen åvilar dessa kostnader det enskilda företaget. Detta är enligt motionären en ojämlig konstruktion som sannolikt försvårar kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden samtidigt som företag med främst kvinnlig arbetskraft belastas orimligt hårt. I enlighet med principen för andra sociala skyddskostnader bör alla i samhället solidariskt bidra till kostnaderna för semesterlönegrundande frånvaro.

Som redovisats inledningsvis har semesterlagens utformning granskats av semesterkommittén, vilken inte förordar några genomgripande ändringar av lagen. Bl.a. anser kommittén att semesterlagen även i fortsättningen bör bygga på avtalsförhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare. Den bör därför inte innehålla bestämmelser som gäller vid arbetslöshet. Vad gäller semesterlagens bestämmelser om semesterlönegrundande frånvaro vid föräldraledighet anser kommittén att överväganden på denna punkt bör göras i samband med andra och mer allmänna förbättringar för småbarnsföräldrar.

Enligt utskottets uppfattning bör det omfattande beredningsarbete som nu sker inom regeringskansliet beträffande arbetstider och semester ge möjlighet till en ingående prövning av de berörda frågorna. Utskottet utgår ifrån att även de små företagens situation liksom konsekvenserna för företag med främst kvinnlig arbetskraft kommer att beaktas. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna A703 (s), A706 (fp) och A728 (m, c).

Lars-Ove Hagberg m.fl. (vpk) begär i motion A707 en snabbutredning med uppgift att inrätta *en allmän semesterlönefond*. Motionärerna framhåller att möjligheterna till en meningsfull fritid och rekreation är en viktig fråga för låglönegrupperna, men också en investering av samhället för att motverka utslagning. Ur rättvise- och jämlikhetsperspektiv föreslås därför att en semesterlönefond inrättas. En sådan fond skulle inte bara förbättra de lågavlönades möjligheter till en meningsfull semester utan även kunna spela en roll som förvaltare av "folkliga" semesteralternativ.

Frågan om en semesterlönefond har behandlats av utskottet flera gånger tidigare, senast i utskottets betänkande 1988/89:AU3 vilket godkänkts av riksdagen.

Semesterkommittén, som har haft till uppgift att pröva om det går att sammanföra olika slag av befintliga ledighetsregler till ett mera generellt system, har nu avlämnat sitt betänkande. Som inledningsvis har redovisats har kommittén inte funnit det möjligt att sammanföra befintliga ledighetsregler till ett generellt system och inte heller har kommittén bedömt att det finns förutsättningar för att inrätta en gemensam semesterlönefond.

Med hänvisning till att de berörda frågorna ytterligare kommer att belysas av remissinstanserna och genom det vidare beredningsarbetet inom regeringskansliet avstyrks motion A707.

I motion Jo214 begär Karl Erik Olsson m.fl. (c) en lösning av *semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter*. I motionen refereras en SCB-undersökning enligt vilken lantbrukare med djur är lediga i medeltal endast 22 dagar per år. Som jämförelse nämns att en arbetstagare med fem veckors semester är ledig 139 dagar per år. Motionärerna anser att en semesterreform för Sveriges mjölkproducenter skulle medföra stora och uppenbara fördelar. Härvid nämns bl.a. minskade sociala klyftor, minskat antal olycksfall, ökade möjligheter att få mor-

gondagens generation att gå in i näringen, stor sysselsättningseffekt i glesbygden samt minskad sårbarhet inom lantbruket. Enligt motionärerna finns organisationsapparaten för en sådan reform i nuvarande system med LRF som huvudman och lantbruksstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat den nu aktuella frågan, senast i betänkande 1988/89:AU3. I detta betänkande redovisas tidigare ställningstaganden av arbetsmarknads- och jordbruksutskotten, bland annat uppfattningen att det är väsentligt att avbytarsystemet byggs ut.

Liksom tidigare vill utskottet deklarerat att man inte har någon annan uppfattning än motionärerna beträffande jordbrukarnas behov av semester. Den nuvarande semesterlagstiftningen är emellertid inte tillämplig på jordbrukare, eftersom de inte är arbetstagare i lagens mening.

Utskottet har inhämtat att Lantbrukets Avbyttjänst under år 1988 ytterligare har expanderat verksamheten. Totalt har antalet utförda avbyttardagar ökat med 7,5 % till ca 350 000 dagar under detta år. Från år 1986 då Avbyttjänsten startade försöksverksamhet med semester för jordbrukare har antalet semesterdagar ökat från 8 000 till ca 30 000 under år 1988.

Med hänvisning till vad ovan anförts avstyrks motion Jo214 i aktuell del.

I motion A751 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. (s) föreslås ett tillkännagivande angående lagstiftning och genomförande av *den sjätte semesterveckan*. Enligt motionärerna avspeglar olikheterna i semesterförmåner mycket tydligt de kvardröjande klasskillnaderna i samhället. Det är därför angeläget att ett lagförslag snarast möjligt föreläggs riksdagen. Inriktningen bör därvid vara en stegvis genomförd reform där första steget genomförs snarast möjligt.

Som redovisats inledningsvis föreligger en promemoria, upprättad inom arbetsmarknadsdepartementet i september 1989, med förslag att den lagstadgade rätten till semester förlängs till sex veckor. Enligt promemorian planeras semesterförlängningen ske i etapper. Den av regeringskansliet planerade beredningen innebär att en proposition är planerad till slutet av år 1989. Med hänvisning till att utvecklingen sålunda ligger i linje med motionärernas förslag påkallar motionen inte någon riksdagens åtgärd. Motion A751 avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *översyn av ledighetslagstiftningen*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A726, 1988/89:A738 och 1988/89:A753 yrkande 34,
2. beträffande *ledighet för föreningsarbete*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A708, 1988/89:A709, 1988/89:A711 och 1988/89:A714,

3. beträffande *ledighet för att pröva nytt arbete*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A710,
4. beträffande *tjänstledighet för medverkan i det svenska katastrofbiståndet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A713,
5. beträffande *generella arbetstidsreformer*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A276 yrkande 2, 1988/89:A282 yrkande 3, 1988/89:A285 yrkande 2, 1988/89:A701, 1988/89:A746, 1988/89:A749, 1988/89:A750 samt 1988/89:A753 yrkande 33,
6. beträffande *förkortad arbetstid för vårdpersonal*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A722,
7. beträffande *rätt till förkortad arbetstid för vård av anhörig*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A752,
8. beträffande *översyn av semesterlagen*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:A703, 1988/89:A706 och 1988/89:A728,
9. beträffande *en allmän semesterlönefond*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A707,
10. beträffande *semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo214 yrkande 1,
11. beträffande *den sjätte semesterveckan*
att riksdagen avslår motion 1988/89:A751.

Stockholm den 4 oktober 1989

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Marianne Ståhlberg (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp), Mona Sahlin (s), Monica Öhman (s), Eivor Husing (s), Göran Engström (c) och Karl-Erik Persson (vpk).

1. Översyn av ledighetslagstiftningen (mom. 1)

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "tillämplig del" bort ha följande lydelse:

Ett flertal lagar ger de anställda rätt att vara lediga från arbetet med eller utan lön. Ledighetslagarna har på senare tid utökats genom den successivt förlängda föräldraledigheten samt lagen om ersättning och ledighet för närståendevård. Lagarna har tillkommit i det goda syftet att skapa bättre villkor för de anställda, bl.a. vad gäller fortbildning och facklig verksamhet. Lagstiftningen har dock inneburit problem, inte minst för de mindre företagen som upplever lagarna som både svårförståeliga och svårhanterliga. Mot denna bakgrund påbörjades i början av 1980-talet en översyn av de olika ledighetslagarna. Utredningsarbetet har emellertid legat nere sedan år 1982.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna A726 (c, m, fp), A738 (fp) och A753 (m) att det är angeläget att återuppta översynsarbetet, vilket lämpligen kan ske i anslutning till det beredningsarbete som nu pågår inom regeringskansliet angående semester- och arbetstidsfrågor. Bl.a. bör studieledighetslagen granskas vad gäller typ av studier samt effekter i form av vikariatskedjor. Vidare bör rimligheten av den nuvarande ledigheten för fackligt arbete studeras. Arbetet bör resultera i en bedömning av de samlade effekterna av de olika ledighetslagarna. Särskilt bör beaktas ledighetslagarnas inverkan på de mindre företagen. Slutligen bör framhållas att ledighet för vård av barn bör ges hög prioritet vid en avvägning mellan de olika ledighetsformerna. Vad utskottet anfört i anslutning till de här aktuella yrkandena bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *översyn av ledighetslagstiftningen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A726, 1988/89:A738 och 1988/89:A753 yrkande 34 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Tjänstledighet för medverkan i det svenska katastrofbiståndet (mom. 4)

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion A713 (fp) att det är viktigt att de svenska biståndsinsatserna inte hindras av svårigheter att rekrytera lämplig personal. Tjänstledighetsfrågan är därvid av stor betydelse för att bistånds- och katastrofarbete skall fungera rationellt. Staten har för sina egna anställda gjort långtgående medgivanden beträffande tjänstledighet. Med hänsyn till vikten av bistånds- och katastrofarbetet bör hela arbetsmarknaden omfattas av samma regler när det gäller möjligheterna till tjänstledighet.

Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att komma med förslag för att rätten till tjänstledighet skall kunna realiseras.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande tjänstledighet för medverkan i det svenska katastrofbiståndet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A713 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Generella arbetstidsreformer (mom. 5)

Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet gör" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet gör följande bedömning. En förkortad och flexibel arbetstid är angelägen för många människor. Den skulle öka möjligheterna till jämställdhet, ge ökad sysselsättning och framför allt ge en bättre livskvalitet. Förändringar måste genomföras på ett sådant sätt att de faktiska skillnaderna mellan mäns och kvinnors arbetstid utjämnas. För en barnfamilj kan en arbetstidsförkortning möjliggöra att båda föräldrarna tar ansvaret för både försörjning och barntillsyn.

Utskottet anser att stor vikt bör läggas vid personliga valmöjligheter så att arbetstiderna kan anpassas till olika familjers och individers behov och önskemål. Det långsiktiga målet är att alla skall få möjlighet till en arbetsvecka på ca 30 timmar per vecka.

Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna A276 (c), A282 (mp) och A749 (mp) i föreliggande del. Utskottets ställningstagande tillgodoser även motion A750 (c). Övriga i sammanhanget upptagna motioner avstyrks med hänvisning till utskottets ovan gjorda ställningstaganden.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

1989/90:AU2

5. beträffande *generella arbetstidsreformer*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:A276 yrkande 2, 1988/89:A282 yrkande 3 och 1988/89:A749, med anledning av motion 1988/89:A750 samt med avslag på motionerna 1988/89:A285 yrkande 2, 1988/89:A701, 1988/89:A746 och 1988/89:A753 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Generella arbetstidsreformer (mom. 5)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet gör" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion A746 (vpk) att det krävs beslut om sex timmars arbetsdag nu. I över tio års tid har kvinnor och män i sina fackliga och politiska organisationer aktivt drivit den frågan. De har mötts av allmän välvilja men varje konkret förslag till förkortning av arbetstiden har avvisats. Riksdagen bör av regeringen begära en plan för minskning av arbetsdagen till sex timmar.

I enlighet med SAF:s strategi genomförs nu en rad olika arbetstidsreformer som innebär ökad flexibilitet, dvs. att arbetstiden skall anpassas till individens kortsiktiga intressen och till företagets behov av en hög produktivitet och effektivitet. Utskottet anser att dessa försök att leda in arbetstidsfrågan i en återvändsgränd bör avvisas.

Enligt utskottets uppfattning är en lösning med sex timmars arbetsdag bra för barnen och för kvinnorna. Den skapar fler arbetstillfällen och blir ett viktigt fördelningspolitiskt instrument genom att förkortningen av arbetsdagen till sex timmar skall ske med full lönekompen- sation till låg- och mellanlönegrupperna. Givetvis skall förkortningen av arbetstiden kombineras med en kraftig begränsning av overtiden. Redan nu bör den begränsas till högst 50 timmar per år.

Utskottet tillstyrker därmed förslagen i motion A746. Övriga i sammanhanget upptagna motioner avstyrks med hänvisning till utskot- tets ovan gjorda ställningstaganden.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *generella arbetstidsreformer*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A746 samt med avslag på motionerna 1988/89:A276 yrkande 2, 1988/89:A282 yrkande 3, 1988/89:A285 yrkande 2, 1988/89:A701, 1988/89:A749, 1988/89:A750 samt 1988/89:A753 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Förkortad arbetstid för vårdpersonal (mom. 6)

1989/90:AU2

Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Göran Engström (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Som har" och slutar med "motion A722" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i likhet med centern i motion A722 betona att det krävs konstruktiva insatser för att lösa personalkrisen inom vården. Inom t.ex. hemtjänsten är personalomsättningen i storstäderna 35 % och i hela landet 25 %. Vid sidan av många andra åtgärder för att ge de människovårdande yrkena ett högre värde finns det anledning att se över arbetstidssituationen för personalen. Utskottet instämmer i att försök med förkortad arbetstid för vårdpersonal kan vara ett sätt att angripa problemen.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *förkortad arbetstid för vårdpersonal*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A722 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Rätt till förkortad arbetstid för vård av anhörig (mom. 7)

Anna Horn af Rantzien (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna i motion A752 (mp) att nya vårdformer måste prövas med hänsyn till att antalet mycket gamla kommer att öka. Det är viktigare att det finns människor som kan engagera sig än att vården utförs på traditionellt sätt av anställd personal på institutioner. Med hänsyn till att de äldres vårdbehov ofta varar längre tid än 30 dagar bör den lagstadgade rätten till förkortad arbetstid för vård av anhörig utökas.

Vad utskottet med tillstyrkan av motion A752 har anfört om rätt till förkortad arbetstid för vård av anhörig bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *rätt till förkortad arbetstid för vård av anhörig*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A752 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Översyn av semesterlagen (mom. 8)

1989/90:AU2

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Som redovisats" och slutar med "och A728 (m, c)" bort ha följande lydelse:

Den successiva utbyggnaden av föräldraförsäkringen och det väntade regeringsförslaget om sex veckors semester medför att utrymmet för andra kostsamma reformer i fråga om såväl semester- som arbetstidslagstiftning torde vara in-tecknat för överskådlig tid. Bl.a. av detta skäl vill utskottet beröra inriktningen av det beredningsarbete som nu pågår inom regeringskansliet.

Enligt utskottets uppfattning bör en översyn av lagstiftningen ta sikte på en lagteknisk förenkling av semesterlagen. Vidare bör reglerna om semesterlönegrundande frånvaro ses över med hänsyn till att de nuvarande reglerna kan medföra helt orimliga konsekvenser för de enskilda arbetsplatserna — särskilt de små. Inom kvinnodominerade branscher kan särskilda problem uppstå i samband med semesterlönegrundande föräldraledighet.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion A728 (m, c). Utskottets ställningstagande tillgodoser även motion A706 (fp), medan motion A703 (s) avstyrks. Vad utskottet anför bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *översyn av semesterlagen*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A728, med anledning av motion 1988/89:A706 samt med avslag av motion 1988/89:A703 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. En allmän semesterlönefond (mom. 9)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Frågan om" och slutar med "motion A707" bort ha följande lydelse:

När semesterlagen ändrades år 1977 blev semesterlönefonden en av de frågor som skulle utredas ytterligare. Under de borgerliga regeringsåren lades utredningen om en semesterlönefond ned. Inte heller sedan socialdemokratin återkommit i regeringsställning har någon utredning kommit till stånd.

Enligt utskottets uppfattning är införande av en semesterlönefond ett viktigt inslag i jämlikhetspolitiken. Behovet av semesterstöd är lika stort i dag som när frågan tidigare har väckts. Utskottet delar därför uppfattningen i motion A707 att regeringen bör tillsätta en snabbutredning med uppgift att inrätta en allmän semesterlönefond. En sådan fond skulle gynna de grupper i samhället som har de sämsta betingelserna vad avser arbetsvillkor, arbetsmiljö och ekonomi.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion A707, vilket bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

1989/90:AU2

9. beträffande *en allmän semesterlönefond*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A707 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter

Kersti Johansson och Göran Engström (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet har" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med motionärerna i motion Jo214 (c) att den svenska bonden far illa i dagens samhälle. Kombinationen av lång arbetstid, ensamarbete, höga prestationskrav, ökad sårbarhet, motstridiga signaler från statsmakterna och försämring av de ekonomiska villkoren har medfört en ökad utsatthet.

En semesterreform för Sveriges mjölkproducenter skulle medföra stora och uppenbara fördelar. Bl.a. skulle man uppnå en minskning av de sociala klyftorna mellan lantbrukare och anställda. Ett semestersystem kan bygga på nuvarande avbytarverksamhet med Lantbrukarnas Riksförbund som huvudman och lantbruksstyrelsen som tillsynsmyndighet. Enligt utskottets uppfattning bör regeringen snarast ta upp en diskussion med jordbrukets företrädare om de praktiska och ekonomiska lösningarna för ett semestersystem.

Vad utskottet anfört om en semesterreform för Sveriges animalieproducenter, vilket innebär att motion Jo214 tillstyrks i motsvarande del, bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *semesterfrågan för Sveriges animalieproducenter*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Jo214 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Generella arbetstidsreformer (mom. 5)

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anför:

Önskemålen om arbetstid och ledighet varierar starkt mellan olika individer och grupper beroende på bl.a. familjesituationen. Regeringens beslut att genomföra en sjätte semestervecka är därför olyckligt.

Moderata samlingspartiet har länge förordat en arbetstidsreform i syfte att skapa valfrihet och variationsmöjligheter såväl på arbetsplatserna som för en och samma individ under olika perioder av livet. En arbetstidsreform måste leda till en betydande avreglering och större utrymme för lokala och individuella lösningar. Vad gäller parterna är det nödvändigt att dessa verkar för stor frihet beträffande avtal på de enskilda arbetsplatserna och för enskilda arbetstagare.

Med hänsyn till att dessa frågor för närvarande bereds i regeringskansliet avger vi i detta sammanhang endast särskilt yttrande.